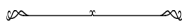

ספר חיל המלך

חידושים וביאורים בהלכות נדרים ושבועות
מספר הפלאה להרמב"ם

מאת הגאון המופלא בדורו
רבי חיים יעקב זצ"ל בן הרב הגה"צ ר' אריה לוין זצ"ל
מחבר הספרים חיל המקדש – וחיל המלך הלכות ערכין
רב בקהילות בארצות הברית ובאחרית ימיו בפרדס חנה

יו"ל ע"י משפחתו
ירושלים ת"ו
מנחם אב תשע"ה

כל הזכויות שמורות למשפחת המחבר זצ"ל

ניתן להשיג הספר אצל

הרב בנימין לוין

רחוב חי טייב 14

ירושלים

טל': 0523475064

איסר זלמן מלצר

(אב"ד ורימ סלוצק)

רימ ראשי להשיבה

עץ חיים

בעיה"ק ירושלים ת"ו

כ"ה.

הנה ראיתי את קונטרסיו של כבוד אהובי חביבי
דתיב בתוונא דלבאי הבחור העילוי עצום הרב הגאון
הנעלה מעמיק וישרן מו"ה חיים יעקב לעווין
נין אשר לסד מימי נעוריו בשיבתו הק' עץ חיים
ונחגדל בתוה"ק בכחותיו המצוינים במהירות שכלו
וזכרנו הנפלא אח"כ נתגבר חשקו להיות גולה מביתו
להתגדל בתוה"ק ונסע בנצתי לדידי הגאון האמתי צי"ע
כקש"ת מוה"ר ברוך רובער שליט"א ולסד שמה
איזה שנים בשקידה ונתעלה מאד משיעוריו העמוקים
אשר יסודם בהררי קודש מתורתו של רבינו אור ישראל
מוהר"ח זצ"ל והצליח ב"ה באופן נפלא להתעמק בעיונו
לחדש חר"ת מצוינים, ועיינתי הרבה בחידושיו על סדר
קדשים ונחנתי מדרכו הישרה בחכמה עמוקה ובחרחבה
גדולה. והנני מחזק את ידו להפיץ מעינותיו חוצה ולהדפיס
חדושי המצוינים אשר המעינים ישמחו לראותם מאיש
צעיר קנקן חדש מלא ישן כמותו וקנאת סופרים תרבה
חכמה ותרבה הדעת, וד' יצליחו לעלות בכחותיו הגדולים
מעלה מעלה וד' יהי בעזרו אשר יהי בעזרה מגאוני
ישראל אשר בהם יתפאר.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה.

נאם איסר זלמן מלצר

יום א' בין כסה לעשור תרצ"ה פעה"ק ירושלים ת"ו.

צילום מתוך ההסכמה לספר חיל המקדש, ירושלים, תרצ"ז

ברוך דוב לייבאוויץ

ר"מ ומנהל דמתיבתא רבתא

כנסת בית יצחק

דסלאבורקא כעת בקאמענעץ

ב"ה.

הנה ראיתי קונטרסי של כבוד ידידי הרב הגאון
החריף ובקי סועיה העסקן ובעל שכל ישר ונפלא יקר
היראה כשיח'י חיים יעקב לעווין שליט"א מירושלים
עיה"ק תובכ"א, על סדר קדשים, ועיינתי בהם ומצאתי
שמחה בלבבי כי ב"ה כאשר קוינו כן ראינו ידידי זה
מנעוריו בהיותו בישיבתו הקדושה גדול כמו בתוה"ק
בחרפות ובקיאות בעסקות וסברות ישרות, ובזכרוננו
הנפלא אשר חננו השי"ת, ועתה בראותי חידושי
וקונטרסיו העמוקים והישרים על מקצוע בסדר קדשים
שמחתי לבוא אני ולחסכים על ידו להדפיסם ולחלקם
בישראל, ובדאי עיז תרבה חכמה ודעת, והשי"ת
יצליחהו לעלות מעלה מעלה בכחותיו הגדולים, ולהיות
מנאנני ישראל להאיר בתורתו וביראתו לישראל אמן.

דברי הכו"ח לעמן כבוד התורה.

ברוך דוב לייבאוויץ .

ה' אדר תרצ"ו.

צילום מתוך ההסכמה לספר חיל המקדש, ירושלים, תרצ"ז

צבי פסח במוהרי"ל פראנק

רב ואב"ד

דעיה"ק ירושלים תוכבי"א

לדידי חזי לי איזה קונטרסים מספר חיל המקדש מאת בן גיסי רב חביבי הרב הגאון ר' חיים יעקב לעוין שיחי' ברה"ג וכו' מוהר"ר אריה שיחי' והוא סובב הולך על כמה הלכתא גברותא מפסקי חרסכים בהלכות המקדש ועבודתו. ואם כי סרוב מרדה לא עלתה לי למצוא פנאי לעיין בו כראוי, אמנם ביודעי ומכירי את הרב המחבר ואת כחו כי רב הוא לעון בעסקו של הלכה ולהעלות פנינים יקרים בחריפות ובקיאאות ליישב הדורים באורח מישור. הנני מקוה כי בעה"י נחת ינחתו בו הלומדים.

ושמעתתי יהיו מכדרינ בשערים חמצונינים בהלכת, וסאד שמח לבי לראות את הרב המחבר בין הבונים בנין נהדר ומשוכלל בחיכל תוה"ק, יחא רעוא דתירום רישא אכולא כרבא ומקירות לבי הנני מברכו שהשיית ברחסיו יביאהו אל המנוחה ואל הנחלה למצא משרת רבנות בקה"ק אשר אקוה כי לשם ולתפארת ולכבוד יהי בתוכם ורבים יחנו לאורו, חבא עה"ח למען כבוד התורה ועמלי' במהרה ביום עשיק לסדר ועינו כעין הכדולח תרצ"ו פעה"ק ירושלים תוכבי"א.

נאם צבי פסח במוהרי"ל פראנק

בעה"י י"ח סיון תרצ"ו

צילום מתוך ההסכמה לספר חיל המקדש, ירושלים, תרצ"ו

**ISSER ZALMAN
MELZER**
(Rabbi of Stush)
Chief of the Yeshiva of
Ex Hayim, Jerusalem

איסר זלמן מלצר
(אב"ד ור"ם סלוצק)
ר"ם ראשי להישיבה עץ חיים
בעיר"ק ירושלים תובכ"א

ISAAC HERZOG
M.A., D. Litt.
Chief Rabbi of the
Holy Land, Jerusalem

**יצחק אייזיק הלוי
הרצוג**
הרב הראשי לארץ ישראל
השפתי"ק ירושלים ת"ו

ב"ה ט"ו סיון, תש"ד.

הנה ראיתי קונטרסיו של ידידי וחביו הרב הגאון המובהק המפורסם לשם ולתהלה מו"ה חיים יעקב לוי שליט"א, בנו של ידי"ג הרב הגאון ר' ארי' לוי שליט"א, ר"ם בישיבת ד' חיים עזר בסיאמל, מתבזר על חרמכ"ם הל' ערכין אשר קראו בשם, "חיל המלך" ועיינתי בהם, ומאוד התענגתי מדברי חנאמרם בהעמקה רבה — ומברה ישרה, וזכר אתמחי נכרא כמפרו תמצוין "חיל המקדש", וכמעשהו בראשון בן מעשהו בשני, אלא שעולה ספרו זה השני בזה שמכבר דברי חרמכ"ם כסדרן בכל המקומות שצריכים ביאור. והולך בדרכים ישרים נכונים ועמוקים, ומן הפרט מן הקונטרסים ראיתי אדון על כלל ספרו, שבודאי יהי' כולו מצוין ועולה, והמעינים יתנו לאורו.

וחנני מברכו שכחותיו הגדולים, ימשיך עבודתו עבודת הקדש, ולהעמיק ולהרחיב בחלכות הצריכים ביאור והרחבה.

והנני בזה הכו"ח לכבוד התורה,

איסר זלמן מלצר

ב"ה ט"ו סיון, תש"ד.

שמחתי מאד בראותי את הקונטרסים של ספר, "חיל המלך" לידיד ח' וידי"ג הרב הגאון הגדול חו"ב סני ועוקר הרים רבי חיים יעקב לוי כהר"ג הצדיק ר' אריה לוי שליט"א, אחד מבני ציון. היקרים שביקרים, כעת ראש ישיבת ר' חיים עזר בסיאמל כארצות הברית. אני יודעו ומכירו מכבר מפעיה"ק ת"ג, והרבה פעמים הראה לפני חיותיה, ונתפעלתי מאד מעוצם תורתו, וכבר יצאו לו מוניטין כמפרו הראשון החשוב, "חיל המקדש", ועתה הגדיל תורה והאדיר בחכמו זה המצויין ביושר הסברא ובעומק החקירה, כמותו ורכו מחברים בישראל, ישומטו רבים ותרבה הדעת, יהי' ח' עמו ויפוצו מעינותיו חוצה, והי' יהי' בעזרת הכוח בתורה ובציון לאור גדול בישראל בתורתו וביראתו הפתורה ובמדותיו התרומיות.

חבתב לכבוד התורה חק', וחותרם בכרכת התורה להגאון הצעיר המתכר שליט"א, ולכל העוזרים והמסייעים לו בחוצאות חידושי תורתו היקרים לאור עולם.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג

RABBI EL. SILVER
696 GLENWOOD AVE.
Cincinnati, Ohio

אליעזר זילבער
הרב לאגוה"ק פה
סינסינטי, א.

ב"ה ב' לסדר וייטב בעיני בשבת לפ"ק

האירו לפני קונטרסיו של ידידי חביבי ליש בן לבאים, חמורם מעם — ועדין הרוח, הרב הגאון הגדול והמובהק, מוע"ה, משלשלת היחס ומרכיב תורה, ה"ה מוהר"ר חיים יעקב לוי שליט"א, מילידי עיה"ק, נכד הגאון אב"ד דקאוונק וצ"ל, ר"ם בסיאמל, הכפתי בחידו"ת של מפרו, "חיל המלך" פה ושם, וכמעשהו בראשון בחכמו, "חיל המקדש" המלא פנינים יקרים, כה מעשהו בשני, שגיתם מלאים פז ואכנים יקרות, חרושים נפלאים בחריפות ובקיאות, וכדרך ת"ח הלך וגדל בחכמו השני, ומצפין בספרות ישרות ובעמקות והתענגתי מאד מכל דברי ידידי האהוב לי מאד.

יתן לו ד' כח ועוז להוסיף ולעלות בחידושי הנפלאים, ויתבצרן מיליו, ושמעו ילך ככל הארץ, יכירו גדלו ותפארתו וימשיך עבודתו לד' ולתורתו עדי נשיב לציון וירושלים.

הכו"ח לכב' תוה"ק ולכב' ידידי הגאון המתכר שליט"א. יתברכו כל העוזרים ע"י בכל מילי

דמיטב.

אליעזר זילבער

הרב לאגוה"ק פה סינסינטי
וחבר הנשיאות של
אגודת הרבנים דארה"ב

צילום מתוך ההסכמה לספר חיל המלך - הלכות ערכין, סיאמל, תש"ד

RABBI H. FRANK

Chief Rabbi
of
JERUSALEM

צבי פסח במוהרי"ל פראנק

הרב הראשי ואב"ד לירושלם
ע"ה"ק תוכב"א

ב"ה, ירושלם ת"ו, יום ב' כ"א סיון, תש"ד.

הובא לפני איזה עלים לתרופה מספר „חיל המלך" היוצא עכשיו לאור עולם בארצ"ב ע"י מחברו ב"ג מילידי ירושלים ת"ו, ה"ה הרב הגאון חו"ב כחדרי תורה מוה"ר חיים יעקב לויין שליט"א, בהרה"ג רב פעלים מוהר"ר אריה לויין שליט"א, אשר זה כשמונה שנים שהוציא לאור ספרו „חיל המקדש", ח"ר, אשר שם גליא לדרעי' ונפל נהורא בבי מדרשא, בהראות את כחו וחילו לאורייתא, וכחיים נתן שמחה בלבבי לראות שגם בהיותו במרחקים, בשבתו בקצה הארץ בעיר סיאמל, וואשינגטון, גם שם לא שינה את מעמו — וריחו לא נמר, ודעתו מתוספת עליו לתת אמרי שפר, ולעשות ציצים ופרחים לתורה, וחבורו זה השני מכריו עליו, ועל שקידתו בתורה, והיא שעמדה לו להיות כעץ שתול על פלגי מים, ולעמוד על משמרתו משמרת הקדש לתורה ועבודה ורוח הזמן הסוער לא שלמה בו להזיזו ממקומו, וכמעשהו בראשון כן מעשהו בשני מכאן ומעורר בדברי הרמב"ם הל' ערכין בדברים מאירים וערכים לאזן שומעת.

ולחיבת הקדש אמרתי להעלות מהרחורי דליבאי מידי עברי על תגליון שבא לידי בפ"ג מהל' ערכין ה"ח, מכיבא בשם ג"א שהקשה על תוס' נזיר ס"א ע"ב דעכו"ם אינו יכול להביא קרבנות נזירות בשביל ישראל נזיר, ותמה ע"ז דמ"ש קרבנות נזיר משאר קרבנות שהעכו"ם יכול להביא בשביל ישראל. ולכן העלה דמיעוט דקרא אצטריך שגם לעצמו אינו יכול להפריש קרבנות נזירות על לאחר שיתגייר ויקבל עליו נזירות, והרב המחבר תמה דלהפריש בעודו עכו"ם על אחר שיתגייר פשימא שאינו יכול — וקרא למ"ל, ומכיבא להוכיח מלשון הרמב"ם פ"ד מהל' ק"פ ח"פ, שמכשיר את הפסח ממעמא דאין בע"ה נדחין, ולמה לא קאמר שהפסח כשר, משום דהדין הוא דיכול להפריש קודם שנתגייר, ולמ"ל מעמא דאין בע"ה נדחין עכ"ל, ויש לדון בדבריו אלו דלמה לו לבוא בעקיפין ומכללא איתמר משום דלמ"ד בע"ה נדחין היה פסול, הא מפורש בהדיא דעכו"ם מפרשי קודם שנתגייר על לאחר גירות, ומ"ש פסח ומ"ש קרבנות נזירות, ולכאורה פשוט דהרמב"ם שאומר ה"ז מקריבו לשם פסח משמעותו הוא דהוקדש חל תיכף בעודו עכו"ם, דאל"כ למה מחיב להקריב דוקא פסח זה, ועוד שאינו אומר מקדישו ומקריבו משמע דמוקדש ועומד הוא, ועוד אי לא חל ההקדש גם למ"ד בע"ה נדחים כשר לפסח, דמרגע שהוקדש הא לא נדחה מעולם, ואינו מוכן מה שכת"ר אומר דהו"ל להרמב"ם לומר דלהכי כשר משום הדין דיכול להקדיש קודם גירות, ומה בכך דיכול להקדיש, וכי זה מלכ"ה שלא יהי' עלי' פסול דיהוי, הא קמן מ"ד דבע"ה נדחין, ולדידי' קדוש הוא ונדחה הוא, והא דיכול להקדישו, אין זה מכריח כלל שלא יהי' נדחה, ועוד הא באמת דינו של הרמב"ם דהפסח כשר לא די שאינו מפורש כן בגמ', אלא להיפך שמענו, והיא מימרא דר"י פסחים פ"ח ה"ב בירושלמי, ובדאי הוכרח הרמב"ם לומר במעמו שהפסח כשר משום דבע"ה אינן נדחין, משום דלא יקשה מדברי ר"י דפסול, ולכן מרמז לנו הרמב"ם דר"י לשיטתו יומא ס"ד ע"א דס"ל בע"ה נדחין, והרמב"ם למעמי' דסוכר כרב שם דבע"ה אין נדחין, ולכן הפסח כשר.

ולפי"ז מה שכת"ר רוצה לצדד דבקרבן שאין העכו"ם שייך בו אפשר דלא יוכל העכו"ם להפריש, דין זה נסתר מחמת דינו של הרמב"ם שהרי אומר שהגוי מפרש פסח על לאחר נזירות, וא"כ ה"ה קרבנות נזירות אי לאו דמיעט' קרא דלעולה.

וכן אמרתי להעיר בקצרה על תמיהת הכ"מ על הרמב"ם דפוסק דקמן יש בו פסח אם עושה תמורה, והא דרכו של הרמב"ם לפסוק באת"ל ע"כ, לענ"ד י"ל דגרסת הרמב"ם היא כגירסת רש"י ואפילו את"ל, וא"כ י"ל דדוקא באת"ל לחוד ס"ל להרמב"ם דהוי פשימא, אבל באפילו את"ל יש לומר דגם הרמב"ם מודה דאין זה פשימא וכדמפרש רש"י ריש תמורה.

את זה אמרתי להעיר לכבוד הרב המחבר שי', והשי'ת ברחמי יזכחו להגדיל תורת, יפוצו מעינותיו חוצה, תול כמל אמרתו ורבים יתנו לאורו, כנפש מכרכו ודורש שלומו ופועו.

צבי פסח במוהרי"ל פראנק

צילום הסכמת הגרצ"פ פראנק זצ"ל לספר חיל המלך - ערכין

הערותיו הנחמדים והמחוכמים של דודי מרן הנאב"ר דעיה"ס ירושלים ת"ו שלי"א, הגיעו בעת הופעת ספרי, ולא הי' בכרי להשיב אליו, ובכן אין אני מחשיב את דברי הקצרים אלו כתשובה לדבריו, אלא רק כתלמיד הדין לפני רבו.

אחדשת"ה באה"ר והדרת הקדש.

במאי בדק לן כ"ג וז"ל, ויש לדון בדבריו אלו דלמה לו לכוף בעקיפין ומכללא איתמר, משום דלמ"ד בע"ח נדחין הי' פסול, הא מפורש להדיא דעכו"ם מפורש קודם שנתגייר על אחר שנתגייר ומ"ש פסח — ומ"ש קרבנות נזירות, עכ"ד דמר, ובאמת כיוונתי בעה"י בזה לדעתו הנדולה, דבאותו דבור עצמו כתבתי שם וז"ל ולא דמי להפריש פסח עד שלא נתגייר ואח"כ נתגייר דפסק הרמב"ם בהל' ק"פ פ"ד ה"ט דמקריב פסח זה אח"כ כשנתגייר, משום דאין בע"ח נדחין, משמע דאי אמרינן בע"ח נדחין היה נדחה, אף דעכו"ם אינו שייך בדין פסח, דהתם כיון דהפריש לקרבן וכו' ועיי"ש. ובהל' ק"פ ביארתי בזה ביתר ביאור והוא, דכיון דמותר הפסח הוי שלמים, והעכו"ם יכול להקדיש שלמים, ואף דשלמים עולה, מ"מ ההקדש הוא שלמים, אלא דנעשה עולה, א"כ אם הקדיש פסח שפיר היה נדחה, אי לאו דבע"ח אינן נדחין, דהא שייך בדין הקדש זה, לכה"פ לדין דיחוי, ובעינינו כעת בדברי הירושלמי שהביא כת"ר מצאתי שם, במסכת ירושלמי (פסחים פ"ה הל"ב) להגאון רבינו האדר"ת זצוק"ל שכתב וז"ל, אבל לא הבינותי מ"מ יהא כאן דיחוי וכו', ואולי כיון דמקריב שלמים או עולות, עיין מנחות ע"ג ע"ב לריה"ג, ולכו"ע, רק עולות, ע"כ הוי עכ"פ דיחוי ועיי"ש, והוא ממש כמוש"ב.

ולפי"ז מיושב גמי מה שהקשה שם דאי לא חל ההקדש א"כ גם למ"ד בע"ח נדחין כשר לפסח, דמרנע שהוקדש הא לא נדחה מעולם, דלפי"ד הא שפיר דהוקדש, וזהו מה שהבאתי בדברי הטוב ירושלים כמה שכיוונתי לדבריו, ובזה מיושב גמי מה שהשיג עלי במש"כ דהו"ל להרמב"ם לומר דלחכי כשר משום הדין דיכול להקדיש קודם גירות, והשיג עלי דמה בכך דיכול להקדיש, וכי זה מכריח דלא יהי' עליו פסול דיחוי, הא קמן מ"ד דבע"ח נדחין, ולדידי' קדוש הוא ונדחה הוא, ולפי מש"כ לכאורה נוכל לומר דזה דתלוי בדין דבע"ח נדחין הוא משום דאין ההקדש חל לפסח, אלא רק לדין של דיחוי, ולחכי שפיר למ"ד בע"ח נדחין, נדחה הוא, אבל אם היה יכול להקדישו לשם פסח, או בודאי דלא הי' נדחה כלל אף למ"ד בע"ח נדחין, וממילא דשוב מוכח דאינו יכול להקדיש לשם פסח לאחר שיתגייר, וממילא דצריך למעט דאין בע"ח נדחין וממילא קשייתו האחרונה שכתב"ה רוצה לסתור כל יסודי אינו כ"כ מוכרח לפיענ"ד.

ובמה שהשיג עלי דהרמב"ם שכתב מקריבו לשם פסח משמעו דחל ההקדש תיכף בעודו עכו"ם, דאל"כ למה מחויב להקריב דוקא פסח זה, לכאורה אינו מוכן לי מה הכריחו לומר דהרמב"ם נתכוין לומר דמוכרח הוא להקריבו לפסח, ובפשימיות הי' נראה לכאורה דכוונתו הוא דיכול להקריבו לפסח, כיון דאין בע"ח נדחים, ובר מן דין הא בודאי דא"א לומר דמוכרח להקריבו לפסח, דהא אפילו בישראל שהפריש קרבן לפסח יכול להמשיך ממנו קודם שחיטתו או קודם זריקתו, ואין שום חיוב להקריבו, וא"כ בודאי דאין לומר כאן דמחויב להקריבו, והא דלא קאמר הרמב"ם דמקדישו לכאורה קצת מוכח בדברי כת"ר, ומ"מ אין זה מוכרח, דהרמב"ם רק משמיענו כאן מדיני דיחוי, ועוד דהא דין קדושה יש עלי' מדין של שלמים דהעכו"ם יכול להקדיש וכמוש"כ בראשית דברי, וא"כ התקרב לבד מושכו לשם פסח — ואין צורך להקדישו, והרבה יש לי להאריך בענין זה, ומבואר אצלי בהל' ק"פ בכת"י, ולא באתי כאן אלא רק להשתעשע בדבריו הקדושים של מרן שלי"א, ואין אני בא להשיב על דבריו — אלא כיושב ודין לפני רבו.

ובמה שהעיר בזה שהק' הכ"מ על שלא פסק הר"ם כאת"ל גבי קמן שהמיר, וכתב כת"ר דהרמב"ם אולי גורם כאן אפילו את"ל כגרסת רש"י, וממילא דבזה ליכא לכללא דהרמב"ם, דבזה אינו פוסק כאת"ל, באמת בדבר זה נמצא מחלקת בין האחרונים, ומדברי הכ"מ כאן נראה דמוכר או דהרמב"ם לא גרים אפי', או דמוכר דאין הכדל בזה, ובעיקר חסברא בודאי דנכונה היא ומאד מסתבר.

ומעמק לבי הנני להביע את תודתי העמוקה להו"ג על שהזאיל לפקדני בהערותיו הנפ-לאות והנעימות, ובזה הנני חותם בחדרת הקדש, למרן שלי"א, ולכל הגלולים אליו וחוסים בצל קדשו.

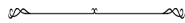
חיים יעקב לוי

צילום תשובת רבינו זצ"ל לגרצ"פ פראנק

צילום הסכמת הגרז"ר בענגנים וצ"ל לספר חיל המקדש (לא נדפס בספר)

תוכן הענינים

הקדמה.....יא

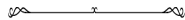

חיל המלך על הלכות נדרים.....יז

חיל המלך על הלכות שבועות.....קיא

הקדמת המחבר.....קיג

חידושים וביאורים על הלכות שבועות.....קיו

מכתבי תורה

מו"מ עם מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל.....שצח

מו"מ עם מרן הגרצ"פ פראנק זצ"ל.....תי

מכתב מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.....תיח

מו"מ עם הגרמ"פ מייץ זצ"ל.....תכא

מו"מ עם הגר"י פורת זצ"ל.....תכו

הקדמה

מה נכבד היום בהגלות נגלות אור יקרות חידושי "חיל המלך" על הרמב"ם הלכות נדרים – שבועות ממורינו ורבינו פאר גאוני הזמן הגאון המופלא רבי חיים יעקב לוי זצ"ל.

רבינו נולד בשנת תרע"א לאביו ה"צדיק הירושלמי" המפורסם רבי אריה זצ"ל ולאמו המופלגת בצדקותה מרת צפורה חנה ע"ה. מרת צפורה חנה ע"ה היתה בת למשפחת שפירא - מהמשפחות המיוחסות בישראל: אביה הגאון ר' דוד זצ"ל היה רב ומורה צדק בעיר קובנא שבליטא, והוא בנו של הגאון רבי חיים יעקב שהיה לעת זקנותו ראב"ד בירושלים בבית דינו של מרן רבי שמואל סלאנט זצ"ל, ולמעלה בקודש הגאון המופלג בדורו רבי אריה ליב שפירא זצ"ל הרב בקובנא המכונה "רבי לייבל"ה קובנער".

עודו נער כבר יצא שמעו בין בני גילו כאחד המיוחד בשקידת התורה ובחריפותו הגדולה. אביו רבי אריה רגיל היה לכנותו בחיבה "גאון יעקב". אביו הרגילו בעודו רך בשנים להתאבק בעפר רגליהם של גדולי חכמי הדור שבירושלים כהגאונים: רבי זלמן סנדר כהנא שפירא זצ"ל, רבי אבא יעקב הכהן בורוכוב זצ"ל בעל החבל יעקב, המקובל האלוקי רבי שלמה אלישוב זצ"ל בעל "לשם שבו ואחלמה", הראי"ה קוק זצ"ל, רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, ורבים אחרים.

בנעוריו קבל מלא חפניו תורה ודעת מרבו המובהק גאון ישראל מרן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בישיבת עץ חיים. לאחר מכן גלה למקום תורה לישיבת קמניץ בליטא שם נודע שמו בקרב בני הישיבה כ"עילוי הירושלמי". בישיבה למד בצוותא עם ראש הישיבה, מורו ורבו מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל שחיבבו עד לאחת.

בהמשך כיהן פאר בקהילות חשובות בארצות הברית: בסיאטל שבמדינת וושינגטון, שם אף הקים את ישיבת "רבי חיים עוזר", והרביץ תורה לתלמידים שחלקם צמחו לתלמידי חכמים מופלגים. לאחר מכן עבר לכהן ברבנות בקהילת "אגודת שלום" שבניו ג'רזי, ולבסוף כשחזר ארצה ישב על כס הרבנות בעיר פרדס חנה. גדולי הדור הציעו לו משרות נכבדות לכהן בראשות ישיבות וברבנויות מכובדות. אולם רבינו זצ"ל העדיף לכהן ברבנות קטנה ושלוה, כך יוכל להתעמק כל כולו בלימוד התורה – משוש חייו.

מה נאמר ומה נדבר בשבחו של רבינו בגדלותו בתורה ובמידותיו הנאצלות, וכי מה לנר הכהה לתאר את גדולת המאור הגדול. אך זאת נרשה לעצמנו לצטט מקצת מן הדברים והתארים שהפליגו בהם רבותיו וחביריו.

רבו המובהק רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל הרבה להתכתב עמו, ואף העניק לו מכתבי הסכמה לספריו. הוא מרבה בשבחו וכותב עליו תארים מופלגים ונדירים: "אהובי חביבי דיתיב בתובנא דליבאי העילוי העצום הרב הגאון המופלג", "הרב הגאון הגדול סוע"ה מעמיק וישר בחידושו", "כבר נודע עוד בבחרותו כעילוי עצום". במכתב שכתב אליו בהיותו אך כבן כ"ב שנים כותב לו רבי איסר זלמן: "ראיתי החד"ת שלך ונהניתי מאד כי הנך הולך בדרך העמקה וההבנה הישרה ובעז"ה עלה תעלה ולגדולות נוצרת...".

במכתב ששלח רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל לידידו מנוער רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל הוא מודה לו "בעד חינוכו והשפעתו" על "אהובי חביבי דיתיב בתוונא דלבאי העילוי המצוין... חיים יעקב נ"י" אשר "מקודם היה הצטיינותו רק בבהירות וישרות וזכרון, אבל אצל הדר"ג קיבל הרבה מדרך העמקה, וראיתי בפנקסו חידושים בסדר קדשים בהעמקה גדולה, וכשדברתי עמו ראיתי כי הוא מלא וגדוש ביסודות של הדר"ג הנובעים מקודש הקדשים מאדמו"ר גאון ישראל זצוק"ל [רבי חיים מבריסק]...".

לרגל אירוסיו עם מרת שולמית בת הגאון ר' יהודה ליב הלוי לוינ זצ"ל מחשובי רבני לונדון, אף שלח לו רבו הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל מכתב ברכה ובו הוא מפליג בשבחיו: "ידידי חביבי הבחור הרב הגאון החריף ובקי סוע"ה עמקן נפלא אוצר יראה... שיהי כתר"ה לגאון מאיר בתורתו ויראתו לישראל עד בוא משיחנו ותתגדל ותתעדר התורה על ידו...".

אף ידידו ורעו מנוער מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל התבטא באזני בנו: בצעירותינו אביכם היה החברותא שלי, והיה גדול מכולנו!"

כמו כן האהבה והחיבה ששררה בינו ובין גיסו הגדול, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היתה מופלגת שאף התבטא עליו בהתפעמות: "רבי חיים יעקב היה ילד השעשועים של גדולי ירושלים".

עוד בעודו צעיר לימים הוציא לאור את ספרו הראשון "חיל המקדש" על סדר קדשים, ובו ביאורים עמוקים בעניני עבודה. הספר זכה להסכמותיהם של רבותיו הגאונים, רבי איסר זלמן מלצר, רבי ברוך בער ליבוביץ, הראי"ה קוק ודודו רבי צבי פסח פראנק זכר צדיקים לברכה. המסכימים יצאו מגדרם והפליגו בשבחו של הגאון הצעיר.

ספרו השני חיל המלך על הלכות ערכין וחרמין שבספר הפלאה שברמב"ם, נדפס בשנת תש"ד, עת ששימש בקודש כרב בסיאטעל שבוויניגטון. את הספר מעטרים הסכמותיהם של הגאונים: רבי איסר זלמן מלצר, רבי יצחק איזיק הלוי הרצוג, רבי אליעזר זילבר ורבי צבי פסח פראנק זכר צדיקים לברכה.

הספר חיל המלך על הלכות שבועות נדפס על ידו בשנת תשי"ג כשכיהן כרב בג'רזי סיטי שבניו ג'רזי.

מלבד ספריו שנדפסו, רבינו זצ"ל השאיר אחריו ברכה מרובה – אוצר בלום בחידושי תורה על כל מקצועות התורה, הלכה ואגדה, ביאורים על הרמב"ם וקבלה, הערות בסוגיות הש"ס, שיחות וחידושים על סדר פרשיות השבוע, ועוד ועוד. חלק מחידושי הרבים נערכו על ידו עוד בחייו, ואילו החלק האחר הם חידושים שבהם ציין לעצמו הגיגים והגיגות שעלו ברעיונו בדרך לימודו או דברים שדרש בפני בני קהילתו ובארועים שונים, ועוד חזון למועד.

במאסף התורני "ישורון" (כרך ל) התפרסם ע"י הח"מ מדור זכרון מורחב לזכרו ומתורתו של רבינו זצ"ל. רבים וטובים שזכו לראשונה לטעום מצוף הדבש בדוגמאות מחידושי המגוונים והגאוניים של רבינו זצ"ל ולהכיר מעט מדמותו המופלאה, בקשו להוציא לאור עולם את חידושי הרבים לזכות את הרבים שיאותו לאורו הגדול ולהקים לו שם בארץ ובכך יהיו שפתותיו דובבות.

בהקדמה לחיל המלך על שבועות כתב רבינו זצ"ל: "שמונה שנים עברו מאז הוצאתי לאור את ספרי חיל המלך על הלכות ערכין וחרמין, ומני אז עברה תקופה של הרת עולם... צצו ועלו הרבה שאלות חשובות בחיי העם והמדינה, אמרתי בלבי אולי כדאי להפסיק כעת בהמשך ספרי לחלק הפלאה, ולרכז את עבודתי בסדור תשובות – הערות – וביירוים שנמצאים תחת ידי בהלכות העומדות על סדר היום, ... החלטתי להמשיך בעבודתי זו, ולהניח את כל אלו השאלות לגדולים וטובים ממני..."

בבואנו להיטפל לכתבי רבינו זצ"ל ולהוציאם לאור עולם, צעדנו בעקבות בקשתו זו, ומשפט הקדימה ניתן לביאורים על הרמב"ם בהלכות נדרים שבחלק הפלאה. ביאורים אלו הוכנו על ידי רבינו זצ"ל עצמו וניכר שהיה בדעתו להדפיסם.

בנוסף, צרפנו גם את חיל המלך על הלכות שבועות כיון שספרים אלו אינם בנמצא ולא נותרו מהם אלא טפסים בודדים בלבד. זאת ועוד, בזמנו, ספרי חיל המלך עוררו הד עצום בעולמם של הלומדים. רבים מצאו בהם דברי טעם ושקלו וטרו בדבריו. עשרות מכתבים מגדולי הדור ותלמידי חכמים מופלגים הצטברו על שלחנו במשא ומתן כדרכה של תורה. על מקצת מן ההערות מצאנו את תשובותיו, ועל מקצתם לא זכינו לתשובתו, מ"מ צרפנו מקצת מן ההערות והתשובות עליהם כדי שיתלבנו הדברים ויהיו דברי תורה מבהיקים ומאירים.

*

חובה נעימה לנו להזכיר את רעיתו הדגולה עטרת בעלה הרבנית שולמית ע"ה בתו של הרב הגאון רבי יהודה לייב הלוי לוין זצ"ל שהיה מתלמידיו של רבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל

בראדין, ולאחר מכן שימש ברבנות בלונדון והיה בה מחשובי ובכירי הרבנים. הרבנית ע"ה היתה אשת חבר כפשוטו ועמדה כל חייה לצידו של בעלה - רבינו זצ"ל. אמונתה בקדוש ברוך הוא ואהבתה לתורה ולארץ ישראל היתה ללא פשרות. נפטרה לבית עולמה בו' באדר שני תשס"ג, יהי זכרה ברוך.

ספר זה יוצא לאור ע"י משפחת רבינו זצ"ל, ה"ה הרה"ג ר' אברהם יצחק, הרב דוד, הרב בנימין וגב' חנה לוי-נחשון. תודתי נתונה להם שמסרו בידינו את עריכת הכתבים של אביהם - רבינו זצ"ל, ולהוציאם לאור עולם לזכות בהם את עמלי התורה. יתן ה' שזכות רבינו זצ"ל תעמוד להם ויזכו להוציא מאפילה לאורה את שאר חידושיו הרבים להגדיל תורה ולהאדירה. תודה וברכה מיוחדת לידידי הרה"ג אליהו סנדומירסקי שליט"א על עזרתו וסיועו בעריכת הספר והבאתו לדפוס.

בצאתי, אודה על העבר שזכיתי להיטפל לאותו צדיק ולתורתו הוא ניהו 'גאון יעקב', ותפילתי על להבא שנזכה להמשיך ולעסוק בהוצאת חידושיו וכתביו בחלקי התורה השונים, וזכות רבינו זצ"ל תעמוד לנו ולזרענו עד עולם.

ירושלים ת"ו

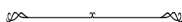
כ"א בתמוז תשע"ה

יחיאל שטרנברג

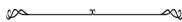
ספר חיל המלך

חידושים וביאורים בהלכות נדרים
מספר הפלאה להרמב"ם

מאת הגאון המופלא בדורו
רבי חיים יעקב זצ"ל בן הרב הגה"צ ר' אריה לוי זצ"ל
מחבר הספרים חיל המקדש – וחיל המלך הלכות ערכין
רב בקהילות בארצות הברית ובאחרית ימיו בפרדס חנה

נכתב לפני כיוכל שנים
ויז"ל לראשונה מכתב ידו של הגאון המחבר זצ"ל

יו"ל ע"י משפחתו
ירושלים ת"ו
מנחם אב תשע"ה